

dacht dat zij 't heelemaal zonder dogmatiek doen. Toch neem ik het bovengenoemde nog altijd voor mijn rekening. Hier is de mentaliteit of de onnauwkeurigheid van den veralgemeener niet in het spel.

Bewijs? Lees dan b.v. maar in hetzelfde nummer eens de recensie van Prof. Obbink over een handleiding voor het godsdienstonderwijs aan meer ontwikkelde van Dr. Marang. Daar krijgt Dr. Marang een zijn uiteenzetting van den persoon van Christus van Prof. Obbink om de ooren. „Maar het eerste is zijn uiteenzetting van de twee naturen van Christus. Als een schildwacht op zolder, staat daar in dit overigen zoo verstandige boekje de twee naturenleer op zuiver scholastiek-rationalistische leest geschoeid. Ik kon mijn oogen niet gelooven.”

Nu, dat kennen we. Dat liedje omtrent de twee naturen leer is al jaar en dag door de ethischen gezonden. Eerlijk gezegd, verbaas ik me ook wel wat over Dr. Marang. Ik doe het echter met hope. In dit stuk was hij niet ethisch. Laat hij zich nog maar eens aan een handleiding over dit onderwerp wagen.

Maar wat zet Prof. Obbink er nu tegenover? Wat heeft de ethische theologie nu in den loop der jaren b.v. over dat stuk verkondigd? 't Was altijd negatief, altijd kritiek op het pogen der Gereformeerde theologie. Pover en vaag. Een testimonium paupertatis op theologisch terrein.

En dan heette het, dat het ethische beginsel, dat zoo in zich sloot. In diezelfde recensie staat ook dit: „Zeker tiemaal is mij gevraagd iets dergelijks te schrijven als Dr. M. ons nu aanbiedt.

Ik heb er mij afgemaakt omdat ik geen tijd had, maar ook omdat ik 't zoo moeilijk vond” (ik spatieer H. K.). Dat is eerlijke taal. Maar daarmee heeft Prof. Obbink dan ook met een hot bewijs van zijn stelling geleverd.

Trouwens, wie „Bergopwaarts” geregeld leest, komt telkens onder dien indruk. Niet slechts de leer van de twee naturen durven ze niet aan. Maar geen enkel leerstuk. Daarvandaan, dat men in dat blad bij een enkelen schrijver den indruk van Gereformeerde voelen opdoet, bij anderen van orthodoxie zonder meer en bij enkelen van een moderne mentaliteit. En dat alles wordt dan altijd weer gedekt met het zeggen, dat het ethische beginsel, dat met zich brengt; men moet de waarheid naderen met het hart en niet met het verstand.

Zoo is men bij „Bergopwaarts” niet alleen vaag, maar zoekt men in het vage ook zijn kracht. Opmerkelijk dan ook, dat de meer positieve geesten onder de ethischen, mannen als Prof. Slotemaker de Bruine, Prof. Van Nes, Prof. Aalders hun stem ten eenenmale niet in dit koor laten hooren.

Ik behoor tot de geregelde lezers van „Bergopwaarts”.

En ik moet zeggen: ongelijk heeft Dr. Bakker niet. HEPP.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Hooggeachte Redactie!

Ik mag misschien een bescheiden plaats vragen, om enkele opmerkingen te maken over de Gereformeerde beschouwing van het lot.

Ik heb altijd het lot als iets heiligs beschouwd. Iets, dat we niet dan noodde moeten toepassen. Dat we slechts dan mogen gebruiken, als geen ander middel ons meer ten dienste staat.

Reeds als knaap bond mijn geliefde oudleermeester dit ons op 't hart. Eigen, rijpe levenservaring, getoet aan Gods Woord, deed hem er krachtig op aandringen, toch nooit te spelen met het lot. Ik hoop, dat hij, als hij mijn „Stem” leest, er zich in verblijden mag, dat zijn leestlingen zijn ernstigen raad niet vergeten hebben.

En wat zie ik nu? Dat, dat in onze kringen m.i. maar al te lichtvaardig van het lot wordt gebruik gemaakt. Ik denk hier vooral aan de liefdadigheids-loterijen. 't Begint met een grabbelton; dan komt de pop, wier naam moet geraden worden; straks is het een te verloren sprei; ja — zelfs hoorde ik nog pas van 'n bazar — ten dienste van Gereformeerde Evangelisatie, waar een soort van roulette aanwezig was; wie nu maar tot het goede nummer wist te draaien, was prijswinner.

Genoeg, om te doen zien, dat we hier te doen hebben met een spel en niet met het lot. En — al is het dual nog zoo braaf — ik kan er niet anders in zien dan... „Gereformeerde” Jezuïtisme. Al die grabbelende, trekende of draaiende liefdadigheidsmensen stellen hun vertrouwen op de „fortuin”.

„Ja maar, zóó komt het geld zoo gemakkelijk bijeen,” werpt iemand tegen. „'t is anders zoo'n getob om wat te...”

Als dat zoo is, heeft dit geld niet veel waarde voor God.

De bedoeling dezer „Stem” is, de aandacht op deze dingen te vestigen. 't Lijkt me noodig. Laten wij Gereformeerden toch niet meedoen met al dit gedoe. Wie ziet, hoe verzet de menschen zijn op premies bij waren en meer dergelijke dingen, waarbij het „toeval” een rol speelt, ziet op den achtergrond gebrek aan Godvertrouwen en de afkeer om langs den geordenden weg van arbeid en gebed het noodige te verkrijgen.

Ik ga zelfs verder. Laten we onze kinderen in die richting opvoeden, door hun bij voorkeur die spelen te schenken, waarbij hoofd en hand noodig zijn (b.v. schaken en dammen) en het fortuinlijke spel (b.v. domineeren en ganzenbord) weren.

De Godbestiering over alle dingen blijft kern van ons Calvinisme. Zoo komt er vastheid en lijn, richting en stuur in leven en wandel.

En daarna is behoefte in dezen slappen, lijnlozen tijd. Misschien vindt iemand deze lotbeschouwing wat al te „steil”, maar laat ons bedenken, dat ons Gere-

formeerde volk alleen dan zal behiitieren als een lichtend licht, als 't op alle terrein onverzwakt zich handhaaft in zijn beginselsoekment. De Heere doe dit bovenal onze geestelijke leiders helder inzien.

Ons Gereformeerde volk snakt er naar — getuige onze laatste Deputatenvergadering.

J. E. KOK.

Neder-Hardinxveld, 15 Oct. 1921.

Hooggeachte Redactie!

Met zeer veel genoegen en instemming las ik de artikelen van Dr. Thijs te Meppel, over „Gebrek aan kennis”. Bij de middelen, die beproefd moeten worden, om het peil der kennis te verhoogen, had ik zoo gaarne genoemd gezien, Mannen-Vereenigingen.

Wel sprak Z. Eerw. van samenkomsten der Dianaren des Woords met de leden der Kerk, maar we weten allen, dat dit in de groote stadskerken tot de onmogelijkheden behoort.

Nu is, dunkt mij, de Mannen-Vereeniging, mits onder goede leiding, en niet bedoeld als een soort protest-vereeniging tegen de handelingen van den Kerkeraad, een uitstekend middel, om de kennis van ons Gereformeerde volk op hooger peil te brengen.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat in verschillende plaatsen dergelijke Vereenigingen worden opgericht.

Hier in Rotterdam is een Geref. Mannen-Vereeniging „Voetius”. Ze bestaat ongeveer 7 maanden, en telt ver over de 70 leden. Er is veel belangstelling, trouwe opkomst, en mag zich verheugen in de sympathie van den Kerkeraad. De predikanten hebben zelfs hunne medewerking toegezegd. Allerlei onderwerpen worden behandeld, van godsdienstig, kerkelijk en zedelijke aard. Urgente en actuele vraagstukken worden ingeleid, waarop vruchtbare discussiën volgen.

Nu schijnt men onder onze predikanten in ons vaderland niet algemeen gunstig te denken over de Mannen-Vereenigingen, en daarom was mijn beleefde vraag, of Dr. Thijs of een der andere Redactieleden eens een artikelje wilde schrijven, over de Mannen-Vereenigingen en hare beteekenis voor het kerkelijk leven.

Hopende niet te veel te vragen, en dat aan mijn verzoek zal worden voldaan, en de Redactie bij voortaan dankend, ook voor de afgestane plaatsruimte, ben ik

Hoogachtend,

Uw abonné,

J. MANNI JR.

Rotterdam, 12 September 1921.

BOEKBESPREKING.

„Godsdienst en Wetenschap”. Een boek voor denkende menschen. Bewerkt naar geschriften van Dr. H. Bavinck en Dr. H. A. van Andel. Miss. Pred. te Solo (N.A.). J. H. Kok, 1921. Kampen.

Een boek voor denkende menschen!

Zoo dient de schrijver het aan.

Wie bedoelt hij met die denkende menschen? Is dat een schimpnaam voor onze liberalistische medeburgers, „het denkend deel der natie”? Of misschien een andere term voor „intellectueelen”? Of een tegenhanger van het meer en meer gebruikelijke: „voor zoekenden van onzen tijd”? De middelste onderstelling blijkt de juiste te zijn. Maar toch, die bijvoeging bevalt me niet.

Ze zegt me niets.

En daarom zou ik haar gaarne hebben gemist. Ik ben maar begonnen met een aanmerking, opdat men niet meene, dat ik van dit boek per se goed gerucht wil verbreiden.

Want wulk een goed gerucht mag er gerust van uitgaan.

Het is ontstaan met voorlezingen, door Dr. Van Andel in Indië gehouden.

„Een deel der voordrachten”, zoo schrijft hij, „was bewerkt uit geschriften van Dr. H. Bavinck. En het boek het meest dienstig voor het doel, juist die tot een bundel te vereenigen. Dr. Bavinck gaf gaarne zijne toestemming, waarvoor ik hem, ook namens den uitgever, hartelijk dank betuig. Bij de bewerking heb ik zooveel mogelijk de woorden en de wijze van behandeling van Dr. Bavinck behouden, zoodat dit werk op eenige oorspronkelijkheid geen aanspraak maakt”.

Dit laatste dunkt mij al te bescheiden.

Zeker, heele zinnen zijn letterlijk van Bavinck overgenomen.

De gang van Bavinck's Dogmatiek zit er in met als toevoegsel een excerpt uit zijn „Christelijke levensbeschouwing”.

Maar in wat hij weglief en insaschte komt toch ter dege oorspronkelijkheid uit.

Hij heeft inderdaad Bavinck gepopulariseerd.

En dat is geen geringe arbeid.

Als ik dit boek van Van Andel lag naast Bavinck's Magnalia Dei, dan lijkt mij het eerste veel beter geslaagd. Ieder niet-theoloog, die van Bavinck's geestelijke nalenschap wil profiteren, zou ik dan ook in alle vrijmoedigheid aanraden met Van Andel te beginnen.

Met waar meesterschap weet hij wat den niet-gedeeleerde niet interesseert weg te werken, zonder dat dit schandte.

Toch veroorloof me mij een enkele opmerking. De leer der Schriftinspiratie wordt m.i. al te sober behandeld. Dit is werkelijk een leemte, vooral voor onzen tijd.

Het hoofdstuk over de kerk is niet gelukkig van opzet en de leer der sacramenten komt in het geheel niet tot haar recht.

Ook de leer der laatste dingen liet bij mij een onbevredigenden indruk achter.

Werden de laatste hoofdstukken misschien te haastig bewerkt?

Overigens: dit is een boek om ook tegenstanders in handen te geven en daarmee onze beginselen te propageeren.

Den schrijver onze hulde, dat hij aan zijn drukken missionairen arbeid en aan zijn vacantie in Nederland tijd heeft weten te ontwoekeren om ons met zulk een lijvig en degelijk geschrift te verrassen.

„De Spiegel”. Weekillustratie voor het Christelijk Gezin. Vijftiende jaargang 1920-1921.

W. Kärchner. — Amsterdam.

Gebonden vormt deze jaargang een „prachtwerk”. Deze weekillustratie handhaaft haar reputatie. Zij behoort in elk Christelijk Gezin „De Prins”, „Panorama”, „Wereldkroniek”, enz. te varingen. Dan kan zij nog meer worden geperfectionneerd. HEPP.

P.S. De vorige week werd buiten mijn weten een aankondiging van mijn boek over prof. Bavinck in deze rubriek opgenomen. Ik denk, dat dit een stoutigheid van de uitgevers was. Toch zou ik deze zaak niet in het publiek bespreken, ware het niet, dat dergelijke aankondigingen steeds in ons blad vanwege de ruimte geweigerd worden. Daarom behoorde ook op dit geval dien regel te zijn toegepast. H.

CORRESPONDENTIE.

Ondanks het vriendelijk verzoek der Redactie om haar gedurende het zomertoesceen „Stemmen” te sturen, werd daaraan door een anderhalf dozijn lezers niet voldaan. De Redactie wil geen kwaad met kwaad vergelden en als zij nog ruimte kan maken, de stukken, die haar het belangrijkste voorkomen, plaatsen. Maar wat die ruimte betreft, spanne men zijn verwachtingen niet te hoog.

Nogmaals herinneren wij er aan, dat het peragebruik is ingezonden stukken, die niet geplaatst worden, niet terug te zenden. Men houde daarom, zoo men ze bewaren wil, voor alle volledigheid copie.

Er zijn ook vrijmoedige inzenders, die openhartig verklaren, dat zij hun „Stem” veel belangrijker vinden, dan het stuk van deze en die. Men gelieve echter de Redactie in haar waarde te laten, die in deze nauwkeurig wikt en weegt en licht objectiever tegenover de dingen staat.

Ook worden wel eens „Stemmen”, die een vraag behelzen, doorgezonden naar de Vragenbus-redacteuren. Meestal neemt men daarmee genoegen. Een enkele inzender oppert bezwaren. Maar waar het praktisch onmogelijk is om alle „Stemmen” op te nemen, meent de Redactie alzoo en in het belang van het blad en in dat van den inzender te handelen.

Abonné te A. Deze onderteekening is niet voldoende. De naam moet aan de Redactie meegedeeld.

T. H. te U. Reeds bij de oprichting van de „Reformatie” maakten wij bekend, dat stukken, door een ander bevriend blad geweigerd, door het onze niet worden opgenomen.

K. v. U. te V. Zooals gemeld, kwam uw stuk in de Vragenbus. Uw vraag heeft, al duurt het langer dan u wenscht, haar aktualiteit niet verloren.

O. v. d. V. te R. Uw schrijven zal gezonden worden naar den medewerker, wiens artikel gij met zooveel genoegen leest. Overigens slaat het zóózeer op plaatselijke toestanden, dat u beter bij een of ander plaatselijk blad kunt aankloppen.

T. K. te R. Wij zijn het geheel met u eens. Over predikantstrakementen is in ons blad reeds geschreven. Dit onderwerp zal binnenkort ook weer ter sprake komen. Daarom mogen wij uw stuk wel als een blijk van sympathie beschouwen?

W. H. v. L. te 's-G. Dank voor uw toezending. Ze komt nog op andere wijze, dan door u bedoeld werd, te pas.

R. J. D. te K. De schrijver verwittigde ons, dat hij particulier met u hierover correspondeeren zal. Dit lijkt ook ons beter.

J. H. B. Jr. Uw zaak komt, zoo vernamen we nog deze week van onzen medewerker, in orde.

P. B. te A. 't Ligt reeds lang in de bedoeling van den Eindredacteur eenige oriënteerende artikelen over wijsbegeerte te schrijven. Het wachten is op „tijd en ruimte”.

REDACTIE.

Aan vele Abonné's. Met het inbinden van den jaargang kunnen wij ons niet belasten.

DE UITGEVERS.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Dietaal te:

Hasselt, F. W. Geerds te Scharnegoutum, R. de Jager te Oelgemplaat en E. Nomes te Schildwolde. Middelburg, Dr. S. P. Des te Dwarsloot, A. Roosenveld te Nijkerk en Dr. J. Thijs te Meppel. Súdho, M. Elzinga te Grootegast, F. W. Geerds te Scharnegoutum en E. v. d. Laan te Urum.

Tweetal te:

Hellevoetsluis en Nieuw-Helvoet, N. Diemer te Vrijhuizen (laar. meer) en J. A. Verhoog te Willemstad.

Bereepen te:

Hasselt, F. W. Geerds te Scharnegoutum. Hellevoetsluis en Nieuw-Helvoet, N. Diemer te Vrijhuizen (laar. meer).

Klundert, H. Brouwer H. Mr. te Heemstede. Oostereind op Texel, H. Pekkens te Boornbergum.

Bedankt voor:

Laren (N.H.), J. Waterink te Zutphen. Schipluiden, Dr. O. N. Oosterhof te Borger. Spijk (Gr.) en Opeinde-Niege, J. Voerman te Warns.

Afscheid van:

Hauwerzijl, S. van Leeuwen. Tekst Rom. 16:24. Marrum, G. Diemer. Tekst Jesaja 28:23-39. Nieuw-Buinen, J. A. Berghuis. Tekst 2 Petr. 1:5-9. Zuid-Bejerland, P. v. Hoven. Tekst Hebr. 12:23-27.

Inrede te:

Gameren, G. Menken. Tekst Efeze 6:19.

Emeritaat. De classis Axel verbeende op verzoek tegen 1 Nov. n.s. aan Dr. H. v. d. Wal te Hoek eervol emeritaat.